

Wyobrażona wspólnota, czyli o znaczeniu dobra wspólnego i szczególnej misji Akademii

Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie rozpoczyna rok akademicki 2018/2019 w nowej – i po raz pierwszy – we własnej siedzibie. Przez ponad 60 lat Akademia jako jedyna publiczna/państwowa uczelnia w Polsce nie posiadała własnych nieruchomości i prowadziła działalność w wynajmowanych budynkach. To się wreszcie zmieniło, za co w imieniu całej społeczności akademickiej ChAT pragnę podziękować władzom państwowym, które sfinansowały inwestycję, oraz włodarzom miasta, którzy z dużą bonifikatą przekazali grunt miejski na rzecz Uczelni.

Dzisiejsza uroczystość inauguracji nowego roku akademickiego ma miejsce w szczególnym momencie, a mianowicie w 100 rocznicę odzyskania niepodległości przez naszą Ojczyznę. Ze względu na tak ważny jubileusz nie zamierzam koncentrować się na wewnętrznych sprawach Akademii, lecz o wiele bardziej chciałbym ukazać jej misję, a szerzej – misję szkół wyższych w perspektywie tworzenia państwa polskiego jako wspólnoty obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

W ostatnich tygodniach dużą popularność zyskał związek frazeologiczny „wymagowana wspólnota”. Jest to wyrażenie wieloznaczne. Z jednej strony może odnosić się do bliżej nieokreślonej rzeczywistości społecznej, do *quasi* fikcyjnej wspólnoty czy wręcz utopii, czegoś bez realnego znaczenia i „bez miejsca” [*ou-topos/a-topos*]. Z drugiej natomiast

---

¹ Ks. dr hab. Bogusław Milerski, prof. ChAT, jest Rektorem Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie. Niniejszy artykuł przedstawia tekst przemówienia Rektora ChAT w trakcie inauguracji roku akademickiego 2018/2019.

strony wyrażenie „wymaginowana wspólnota” może wskazywać na wspólnotę wyobrażoną, tworzoną siłą politycznej i kulturowej wyobraźni. W tym sensie wspólnota nie jest dana, lecz zadana. Wspólnota to kreacja wyobrażeń!

Każda wspólnota jest budowana na podstawie uznanych przez nią instytucji społecznych oraz norm kulturowych i etycznych. Tym niemniej zasadniczym spoiwem wspólnoty są tzw. mity założycielskie, a w nowoczesnych społeczeństwach także wizje przyszłości – mity, idealizacje stanów, które pragniemy urzeczywistnić. Obecnie próbujemy rozwinąć znaczenie owych imaginacji. Paradoksalnie bowiem to nie instytucje państwa i zadekretowane normy, lecz wyobrażenia dotycząca przeszłości i przyszłości odgrywa zasadniczą rolę w kształtowaniu wspólnoty.

Jako ilustrację przywołamy przykład narodu żydowskiego, który zachował swoją tożsamość mimo wielokrotnej utraty samostanowienia. Fundamentem ciągłości wspólnoty żydowskiej były narracje o dokonaniach Abrahama, a później Mojżesza, o wygnaniu z Egiptu, o wędrówce do ziemi obiecanej, nadaniu dekalogu na górze Synaj... Ale to nie koniec! Czyż można wyobrazić sobie naród żydowski bez narracji o budowie świątyni w Jerozolimie, bez królów Saula, Dawida i Salomona, bez proroków, bez Talmudu, a współcześnie – bez strasznego doświadczenia Szoah? Opowieści te tworzą treściową matrycę historycznej tożsamości wspólnoty żydowskiej na całym świecie.

Polska tożsamość również jest zbudowana na wielkich opowieściach dotyczących m.in. chrztu Polski, zwycięstwa pod Grunwaldem, zbrojnych powstań w XIX wieku, powstania II Rzeczypospolitej, martyrologii w trakcie II wojny światowej, w tym Powstania Warszawskiego. Zadajmy jednak pytanie: Czy te historyczne matryce treściowe są oczywiste i zgodne z doświadczeniem wszystkich obywateli, czy też są kreowane mocą imaginacji pewnej grupy społecznej?

Mam wrażenie, że dzisiaj pomijamy historyczne doświadczenia wielu Polaków lojalnych wobec Ojczyzny. Pamiętajmy, że II Rzeczpospolita przejęła tereny, które niekiedy przez setki lat bądź w ogóle nie należały

do Polski. Skomunikowanie niektórych miast południowej Polski np. z Wiedniem było zdecydowanie lepsze, aniżeli z Warszawą. Skomplikowane doświadczenia mieszkańców Górnego i Cieszyńskiego Śląska, Mazurów, Kaszubów, mieszkańców Podlasia i kresów wschodnich wymykają się prostym mitom założycielskim. Tożsamość wspólnoty w ramach państwa powinna opierać się na interpretacji wydarzeń, która łączy wrażliwości różnych grup społecznych. Problem rodzi się w momencie, w którym historyczne doświadczenie części obywateli zostaje zbagatelizowane bądź wręcz wykluczone z państwowotwórczej narracji.

Naszą pamięć jako Polaków określają wielkie wydarzenia z przeszłości, w tym walki zbrojne. Doceniając ofiarę życia wielu Polaków, chciałbym podkreślić inne, ale jakże ważne osiągnięcie na miarę naszych czasów, na miarę XXI wieku. Tym dokonaniem była odrodzona Rzeczpospolita i jej polityka z lat 20. Celem tej polityki była integracja wspólnoty Polaków, mimo różnic politycznych, etnicznych, narodowościowych i religijnych. II Rzeczpospolita była krajem pluralistycznym. Około 1/3 obywateli deklarowało inną przynależność narodową i konfesyjną. Ówczesna propaństwowość, dążenie do stworzenia wspólnoty jako pojednanej różnorodności, jako dobra wspólnego były czymś wyjątkowym i jednocześnie znakiem dla Europy przyszłości.

Propaństwowość legła u podstaw utworzenia w Uniwersytecie Warszawskim Wydziału Teologii Ewangelickiej i Studium Teologii Prawosławnej. Decyzja ta była powodowana uznaniem dla teologicznej roli ewangelicyzmu i prawosławia, a zarazem ideą integracji różnych nurtów wyznaniowych w ramach jednej państwowej wspólnoty. Kształcenie teologiczne ze względu na swoje bezpośrednie odniesienie społeczne było rozumiane nie tylko jako kwestia nauki i dydaktyki, lecz również jako element polityki wyznaniowej państwa, a szerzej – jako element wyobrażenia pojednanej wspólnoty, którą chcemy tworzyć i w której chcemy żyć.

W latach 20. XX wieku odrodzona Polska wyznaczyła kierunek rozwoju państwa ku społeczeństwu pluralistycznemu i inkluzyjnemu.

Celem ówczesnej polityki była integracja różnych podmiotów życia społecznego w ramach jednej wspólnoty. Mimo historycznych rys na tym obrazie, sytuacja w ówczesnej Polsce – w porównaniu z innymi państwami – zasługuje na szczególne uznanie. Wyzwanie pluralistycznej II RP zostało podjęte przez różne grupy społeczne i religijne. Przykładem może być postać bp. Juliusza Burschego, zwierzchnika Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, zaangażowanego na rzecz pluralistycznej polskości. Swoją propaństwową działalność Bursche opłacił ofiarą życia z rąk niemieckich nazistów.

II RP uczy, że wyobrażenie wspólnoty państwowej nie może opierać się jedynie na „chwale” przeszłości, lecz musi uwzględniać także wyzwania przyszłości. Podstawowe pytanie brzmi bowiem: Jak wyobrażamy sobie świat, w którym chcemy żyć i który chcemy urzeczywistnić? Imaginacja przyszłego świata nie może być narzucona, lecz musi być efektem racjonalnego dyskursu. Odpowiedzialność za kształt życia społecznego spoczywa niewątpliwie na politykach, przedstawicielach mediów i Kościołów. Niestety, reprezentują oni często partykularne i partyjne interesy. Dlatego tak ważną rolę odgrywa społeczna odpowiedzialność instytucji, które w sposób racjonalny ważą argumenty. Dyskurs publiczny musi opierać się na racjonalnej analizie argumentów. W tym kontekście odkrywamy społeczną odpowiedzialność szkół wyższych.

Misję uczelni ograniczamy na ogół do zadań dydaktycznych i naukowych. Takie ujęcie jest jednak redukcyjne. Szkoły wyższe, oprócz działalności dydaktycznej i naukowej, są odpowiedzialne za interpretację „uniwersum” życia. Z tego względu są one powołane do racjonalnego analizowania wyobrażeń dotyczących organizacji każdej wspólnoty społecznej. To szkoły wyższe są w stanie w sposób obiektywny ważyć różne racje. Takie podejście odwołuje się do neohumanistycznej tradycji uniwersytetu.

Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie jest uczelnią, która kontynuuje tradycję społecznej odpowiedzialności uniwersytetu. Nie jesteśmy uczelnią „partyjną” i „mono-wyznaniową”. W ChAT

zabroniona jest indoktrynacja, ale także unikamy udawanej neutralności. W zamian proponujemy studentom autentyczny dyskurs, którego podstawę stanowi etyka komunikacji i wzajemnego uznania. Z tego względu Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie realizuje nie tylko zadania naukowe i dydaktyczne, lecz jest również laboratorium demokracji i projektowania przyszłego życia dla wszystkich obywateli tworzących wspólnotę naszego państwa. Akademia jest laboratorium autentycznym – wszak od ponad 60. lat pod jednym dachem studiują i pracują w niej przedstawiciele różnych wyznań i światopoglądów, tworząc wspólnotę pojednanej różnorodności.

Mam świadomość, że ChAT jest mikroskopijną uczelnią. Jestem jednak przekonany, że Akademia pełni nie tylko istotną rolę dydaktyczną i naukową, lecz również społeczną i kulturową w skali Polski i Europy. Akademia była i jest kreatorem pluralizmu w dyskursie teologicznym i humanistycznym, a zarazem dostarcza racjonalnej argumentacji na rzecz Polski mądrej i otwartej. Takie podejście łączy ChAT z polityką II Rzeczypospolitej i jej wyobrażeniem Polski jako dobra wspólnego dla wszystkich obywateli.

CHRZEŚCIJAŃSKA AKADEMIA TEOLOGICZNA
w WARSZAWIE

Rok LX

Zeszyt 4

ROCZNIK TEOLOGICZNY

WARSZAWA 2018

REDAGUJE KOLEGIUM

dr hab. Jakub Sławik, prof. ChAT – redaktor naczelny

dr hab. Jerzy Ostapczuk, prof. ChAT – zastępca redaktora naczelnego

prof. dr hab. Tadeusz J. Zieliński

dr hab. Borys Przedpełski, prof. ChAT

dr hab. Jerzy Sojka – sekretarz redakcji

MIĘDZYNARODOWA RADA NAUKOWA

JE metropolita prof. dr hab. Sawa (Michał Hrycuniak), ChAT

bp prof. dr hab. Wiktor Wysoczański, ChAT

abp prof. dr hab. Jerzy Pańkowski, ChAT

prof. dr hab. Atanolij Aleksiejew, Państwowy Uniwersytet w Petersburgu

prof. dr Marcello Garzaniti, Uniwersytet we Florencji

prof. dr hab. Michael Meyer-Blanck, Uniwersytet w Bonn

prof. dr hab. Antoni Mironowicz, Uniwersytet w Białymstoku

prof. dr hab. Wiesław Przyczyna, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

prof. dr hab. Eugeniusz Sakowicz, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

prof. dr hab. Tadeusz Stegner, Uniwersytet Gdański

prof. dr Urs von Arx, Uniwersytet w Bernie

prof. dr hab. Piotr Wilczek, Uniwersytet Warszawski

Skład komputerowy – Łukasz Troc

W związku z wprowadzaniem równoległej publikacji czasopisma w wersji papierowej i elektronicznej Redakcja „Rocznika Teologicznego” informuje, iż wersją pierwotną jest wersja papierowa.

BWHEBB, BWHEBL, BWTRANS [Hebrew]; BWGRKL, BWGRKN, and BWGRKI [Greek]
PostScript® Type 1 and TrueType fonts Copyright ©1994-2013 BibleWorks, LLC.
All rights reserved. These Biblical Greek and Hebrew fonts are used with permission
and are from BibleWorks (www.bibleworks.com)

ISSN 0239-2550

Wydano nakładem

Wydawnictwa Naukowego ChAT

ul. Broniewskiego 48, 01-771 Warszawa, tel. +48 22 635-68-55

Nakład: 100 egz., objętość ark. wyd.: 12,4

Druk: druk-24h.com.pl

ul. Zwycięstwa 10,
15-703 Białystok

SPIS TREŚCI

In Memoriam. Ks. prof. dr hab. Marian Bendza..... 425

ARTYKUŁY

JAKUB ŚLAWIK, *Obcy w tekstach narracyjnych Biblii Hebrajskiej* 427

DOROTEUSZ SAWICKI, *Zarys dziejów Gruzińskiego Kościoła Prawosławnego i Apostolskiego* 461

METROPOLITA SAWA (MICHAŁ HRYCUNIAK),
Święty Duch – piękno, nadzieja..... 491

BORYS PRZEDPELSKI, *Eschatologia w pismach biskupa Franciszka Hodura* 515

ARTUR ALEKSIEJUK, *Zapłodnienie pozaustrojowe w dyskursie teologiczno-bioetycznym Kościołów chrześcijańskich w Słowacji* 567

DARIUSZ KAZIMIEROWICZ, *Donacja i transplantacja narządów z prawosławnego punktu widzenia* 603

TADEUSZ J. ZIELIŃSKI, *Seminaria duchowne, seminaria i szkoły teologiczne nierzymskokatolickie w prawie polskim* 627

MATERIAŁY

BOGUSŁAW MILERSKI, *Wyobrazona wspólnota, czyli o znaczeniu dobra wspólnego i szczególnej misji Akademii* 655

KRONIKA

Wykopaliska w Jerozolimie (ANDRZEJ KLUCZYŃSKI) 661

40-lecie partnerstwa Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej i Wydziału Teologii Ewangelickiej Reńskiego Uniwersytetu Fryderyka Wilhelma w Bonn (JERZY SOJKA)..... 665

Inauguracja roku akademickiego 2018/2019 oraz oddanie do użytku i poświęcenie nowego gmachu Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie (JERZY BETLEJKO)..... 669

Konferencja „Ks. bp Juliusz Bursche w 100-lecie niepodległej Rzeczpospolitej” (JERZY SOJKA) 675

U honorowanie prof. Michała Pietrzaka Medalem za Zasługi dla ChAT (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI)..... 677

Wykaz autorów	681
Recenzenci „Rocznika Teologicznego” w roku 2018.....	682

Contents

In Memoriam. Ks. prof. dr hab. Marian Bendza..... 425

ARTICLES

JAKUB SLAWIK, *The Foreigner in Hebrew Bible Narratives* 427

DOROTEUSZ SAWICKI, *An Outline of the History
of the Georgian Apostolic Autocephalous Orthodox Church*..... 461

METROPOLITA SAWA (MICHAŁ HRYCUNIAK), *The Holy Spirit
– beauty and hope* 491

BORYS PRZEDPELSKI, *Eschatology in the Works
of Bishop Franciszek Hodur*..... 515

ARTUR ALEKSIEJUK, *In vitro fertilization in the theological
and bioethical discourse of the Christian Churches in Slovakia* 567

DARIUSZ KAZIMIEROWICZ, *Organ Donation and Transplantation
from the Orthodox Point of View*..... 603

TADEUSZ J. ZIELIŃSKI, *Non-Roman Catholic Priestly Seminaries,
Theological Seminaries and Schools in the Law of Poland* 627

MATERIALS

BOGUSŁAW MILERSKI, *Imagined community, that is about the importance
of the common good and the special mission of the Academy* 655

CHRONICLE

Excavations in Jerusalem (ANDRZEJ KLUCZYŃSKI)..... 661

*40th anniversary of the partnership of the Christian Theological Academy
and the Faculty of the Evangelical Theology of the University of Bonn*
(JERZY SOJKA)..... 665

*Inauguration of the academic year 2018/2019 and opening and blessing
of the new building of the Christian Theological Academy in Warsaw*
(JERZY BETLEJKO)..... 669

*The conference “Bishop Juliusz Bursche on the 100th anniversary of the
independent Poland”* (JERZY SOJKA) 675

*Honoring prof. Michał Pietrzak with the Medal for Merits for the Christian
Theological Academy* (TADEUSZ J. ZIELIŃSKI)..... 677

List of authors	681
List of reviewers of "Theological Yearbook" in 2018	682